

קהלי יעד חט"ב ותיכון	מבנה מאגר פעילויות לבחירה	צירי תוכן שבר • תיקון • קשר • אור
-------------------------	------------------------------	--------------------------------------

רציונל

המצגת, מהשבר לתקווה, ריפוי ותיקון "מציעה ציר עשיר של יצירות שבהן פעולות כמו שבירה, עטיפה, חבישה, תפירה, פירוק, הרכבה, רכות ואור הפכות לאמצעים אמנותיים הנושאים משמעות. היחידה המוצעת כאן מבקשת להשתמש בציר הזה כבסיס ללמידת אמנות המשלבת: SEL לא כטיפול רגשי ולא כדרישה לחשיפה אישית, אלא כדרך לפתח שפה חזותית, בחירה, מסוגלות, אמפתיה, גמישות ויכולת לחשוב על שינוי ותיקון. הפעילויות אינן חייבות להילמד כרצף. המורה יכולה לבחור מתוכן לפי גיל, בשלות הכיתה, תוכנית הלימודים והזמן. בחטיבת הביניים הדגש הוא על פעולה חומרית ברורה, מטאפורה ושיתוף מבוקר; בתיכון אפשר להעמיק בפרשנות, פרפורמנס, מיצב, יחסי גוף-חומר ובניית עמדה אישית.

מהו SEL ואיך הוא משתלב בשיעור אמנות?

- מודעות עצמית – זיהוי תחושות, ערכים, כוחות ודרכי ביטוי באמצעות בחירה אמנותית.
- ניהול עצמי – עבודה בתהליך, התמודדות עם תסכול, שינוי, ניסוי, התמדה והחלטה מתי לעצור או לשנות כיוון.
- מודעות חברתית – קריאת נקודות מבט שונות, אמפתיה והבנה שדימוי אחד יכול לשאת משמעויות שונות עבור צופים שונים.
- מיומנויות בין-אישיות – שיתוף פעולה, הקשבה, משוב מצמיח, בקשת עזרה ומתן מקום לאחר.
- קבלת החלטות אחראית – בחירה מודעת של חומר, דימוי, מדיום, מידת חשיפה ואופן הצגת העבודה.

דגשים לעבודה עם נושאי שבר, כאב ותיקון

- האמנות משמשת מרחב מתווך: אפשר לדבר דרך חומר, חפץ, דימוי, מקום או מטאפורה – בלי חובה לספר סיפור אישי.
- אין לחייב תלמידים לחשוף חוויה טראומטית, להסביר את מקור הרגש או להציג עבודה אישית בפני הקבוצה.
- יכדאי להציע תמיד אפשרות לעבוד מתוך סיפור דמיוני, יצירת אמנות, אובייקט או נושא ציבורי.
- הערכת העבודה נעשית לפי תהליך, החלטות אמנותיות, חקר חומר ויכולת לנמק בחירות – לא לפי, עומק רגשי.
- בפעולות של חבישה, קשירה, עטיפה או עבודה על הגוף יש להקפיד על בטיחות, הסכמה וגבולות; עדיף לעבוד על אובייקטים, בגדים או אביזרים ולא להגביל גוף של תלמיד/ה.

ארבעה צירים שאפשר לבנות מהם יחידה קצרה

שבר → תיקון | עטיפה וחבישה → הגנה / הסתרה | פירוק → הרכבה מחדש | חושך → אור ומקום
אפשר לבנות יחידה של 3-4 מפגשים ולבחור פעילות אחת מכל ציר, או לעבוד כמאגר פתוח לאורך הסמסטר.

1. פלסטר כסמל – מה אנחנו מתקנים?

היצירה

Dede Bandaid דדרת ה־Bandaids

[לצפייה ביצירה / מקור מקוון](#)

מה רואים / רעיון מרכזי: הפלסטר מופיע בעבודתו של Dede כסמל לפצע ולניסיון לתקן קושי אישי או חברתי. הוא פועל במרחב הציבורי ולכן הסמל מקבל גם ממד קהילתי.

הפעולה: יוצרים, פלסטר חזותי "גדול מקרטון, בד או נייר. התלמידים בוחרים מצב, מקום או רעיון הזקוק לדעתם לתיקון – אמיתי או דמיוני – ומפתחים לפלסטר דימוי, צבע, טקסטורה או מילה. אפשר לחבר את כל הפלסטרים למיצב כיתתי.

חיבור ל־SEL: מודעות חברתית, אמפתיה ותחושת מסוגלות: מה אני מזהה סביבי, ומה יכולה להיות מחווה קטנה של תיקון?

2. חבישה של אובייקט – הגנה, זיכרון

היצירה

אריאן ליטמן, 2018, After the Watchman ,

[לצפייה ביצירה / מקור מקוון](#)

מה רואים / רעיון מרכזי: ליטמן חובשת באמצעות גזה פסל ציבורי של אלכסנדר זייד. פעולת החבישה הופכת מטיפול רפואי למחווה סימבולית כלפי פצעים היסטוריים, מקומיים ולאומיים.

הפעולה: כל תלמיד/ה בוחר/ת אובייקט פשוט או דימוי מודפס ומחליט/ה כיצד, לחבוש "אותו בעזרת גזה, בד, נייר, חוט או מסקינג־טייפ. לפני העבודה מנסחים: מה החבישה עושה כאן – מגינה, מסתירה, משמרת, מרגיעה או משנה את משמעות האובייקט?

חיבור ל־SEL: קבלת החלטות, מודעות לעצמי ולגבולות, ופיתוח יכולת להחזיק יותר ממשמעות אחת לאותה פעולה.

3. שבר + מילה = סיפור חדש

היצירה

קלאודיה פונטס 2018, Footnote ,
לצפייה ביצירה / מקור מקוון

מה רואים / רעיון מרכזי: פונטס מציגה אלפי שברי פורצלן עטופים בבד ומתוייגים במילים; רצף הסיפור המקורי מתפרק והצופה נדרש ליצור קשרים ואסוציאציות חדשות.

הפעולה: קורעים או גוזרים דימוי/טקסט מודפס ל-10 15 חלקים. לכל חלק מוסיפים מילה קצרה. מסדרים מחדש את השברים לפי קשר צורני, צבעוני או אסוציאטיבי – ולא לפי הסדר המקורי – ויוצרים „ארכיון של שברים”.

רעיון לפעולה נוספת: טבילת אובייקטים בגבס נוזלי.

חיבור ל- SEL: גמישות מחשבתית, סובלנות לאי-ודאות וקבלת נקודות מבט שונות: אין רק דרך אחת לחבר מחדש סיפור.

4. פירוק והרכבה – שתי תמונות הופכות ליצירה אחת

היצירה

קווין אפל 2008, Bleeding Heart ,
לצפייה ביצירה / מקור מקוון

מה רואים / רעיון מרכזי: אפל מפרק את דימוי הבית למשטחים, טלאים וצורות גרפיות, כך שהדימוי נע בין בית קונקרטי להפשטה.

הפעולה: בוחרים שני צילומים, חותכים אותם לרצועות ומשלבים אותם בשתי וערב ליצירה חדשה. אפשר לבחור שתי תמונות מנוגדות – פנים/חוץ, ישן/חדש, קרוב/רחוק – ולבדוק איזה דימוי שלישי נוצר מהחיבור.

חיבור ל- SEL: ניהול עצמי וקבלת החלטות: ויתור על שליטה בדימוי המקורי, הסתגלות לשינוי ובחירה כיצד לחבר חלקים למכלול חדש.

5. פיסול רך – קשר, אמפתיה וחיבור

היצירה

לואיז בורד'ואה 1996, Couple I ,

לצפייה ביצירה / מקור מקוון

מה רואים / רעיון מרכזי: בורד'ואה משתמשת בבדים ובתפירה כדי ליצור גוף, קשר ופגיעות. מוצעת עבודה בפיסול רך סביב קשר, אמפתיה וחיבור.

הפעולה: יוצרים בזוגות או בשלישיות פסל רך קטן מחלקי בד, בגדים ישנים, גרביים, מילוי וחוט. הנושא: „קשר”. מתחילים בסקיצה, בוחרים כיצד החלקים נוגעים, נשענים, מתחברים או נשארים במרחק, ואז מתכננים אופן הצבה.

חיבור ל- SEL: מיומנויות בין-אישיות, אמפתיה ושיתוף פעולה. התלמידים צריכים להסכים על רעיון משותף ולתת מקום להחלטות של האחר.

6. לב רך – מה חומר יכול לומר?

היצירה

אנט מאז'ה 2017, Sleeping Heart ,

לצפייה ביצירה / מקור מקוון

מה רואים / רעיון מרכזי: העבודה בנויה משמיכה, חוט וחומרים רכים בצורת לב. החומר המזוהה עם חום, שינה והגנה מקבל צורה טעונה ואמביוולנטית.

הפעולה: יוצרים אובייקט רך בצורת לב, כיס, מעטפת או צורה מופשטת. אפשר לתפור, לשדך או לקשור. מוסיפים פרט אחד שמשנה את התחושה – חוט מתוח, פתח, כיס פנימי, שכבה או צבע מנוגד – ומסבירים כיצד החומר משפיע על המשמעות.

חיבור ל- SEL: מודעות עצמית ובחירה: זיהוי אילו חומרים מייצרים עבורי תחושה של רכות, הגנה, מתח או מרחק, בלי צורך לחשוף סיפור אישי.

1. שבירת כלים – בין שבר לתיקון

היצירה

אנסלם קיפר [Breaking of the Vessels], Shevirat Ha-Kelim, 2011

[לצפייה ביצירה / מקור מקוון](#)

מה רואים / רעיון מרכזי: במיצב של קיפר מופיעים ספרי עופרת ולוחות זכוכית מנופצים. העבודה נקשרת למושג הקבלי „שבירת הכלים” ולרעיון של תיקון המחבר בין שברים, אור ושינוי.

הפעולה: יוצרים עבודה דו־ממדית או מיצב קטן שמתחיל מפירוק מכוון של חומר בטוח – נייר, קרטון, צילום מודפס, חימר יבש או חפץ לא שביר – ומרכיבים אותו מחדש. החיבור חייב להישאר גלוי ולהפוך לחלק מהשפה החזותית. מצרפים טקסט קצר: מה השתנה במשמעות בעקבות השבר והחיבור?

חיבור ל־ SEL: גמישות, קבלת החלטות אחראית ויכולת לראות תיקון כההליך שאינו מוחק את השבר אלא משנה את היחסים בין החלקים.

2. פרפורמנס של חבישה – פעולה, גוף ומקום

היצירה

אריאן ליטמן, The Muse, 2021

[לצפייה ביצירה / מקור מקוון](#)

מה רואים / רעיון מרכזי: ליטמן משתמשת בגזה כחומר המזוהה עם פציעה וריפוי. גם אם אמנות אינה „מרפאה”, היא יכולה להדהד טראומה, להכיר בכאב ולהציע אפשרות להתגבר בלי להכחיש את הצלקת.

הפעולה: מתכננים פעולה מצולמת קצרה שבה גזה/בד/חוט פועלים ביחס לאובייקט, בגד, נוף או חלל. לא קושרים או מגבילים גוף של תלמיד/ה. בונים storyboard של 3–5 פריימים ומחליטים מהו היחס בין פעולה, מקום וחומר.

חיבור ל־ SEL: מודעות עצמית, גבולות והסכמה, קבלת החלטות ובניית מטאפורה חזותית מורכבת במקום חשיפה ישירה.

3. קשר שמחבר וגם מגביל

היצירה

קורנליה פרקר *The Distance (A Kiss with String Attached)*, 2003

[לצפייה ביצירה / מקור מקוון](#)

מה רואים / רעיון מרכזי: פרקר עטפה את „הנשיקה” של רודן בחוטים. המחווה יכולה להיקרא כחיבור, קשירה, קרבה, חסימה או חנק – והופכת יצירה מוכרת לדיון חדש ביחסים.

הפעולה: בוחרים דימוי מוכר, צילום או רפרודוקציה של יצירה ומבצעים בו „התערבות” זמנית באמצעות חוטים, שקפים, מסקינג־טייפ, קיפולים או כיסוי. מצלמים לפני ואחרי וכותבים כיצד ההתערבות שינתה את המסר.

חיבור ל־ SEL: מודעות חברתית ויחסים בין־אישיים: בחינת המתח בין קרבה לגבול, בין חיבור לעצמאות ובין כוונת היוצר לפרשנות הצופה.

4. סדרה מצולמת – שינוי מצב

היצירה

אריק וייס, „ובו תדבק” 2008/2010

[לצפייה ביצירה / מקור מקוון](#)

מה רואים / רעיון מרכזי: העבודה בנויה מסדרת צילומים של האמן עטוף במסקינג־טייפ ועליו הכתובת „ובו תדבק”. נקשרת לתיקון, איחוי ומטמורפוזת – מן הגולם אל האפשרות של חיים חדשים.

הפעולה: יוצרים סדרה של 4–6 תצלומים שבה אובייקט משתנה בהדרגה: עטיפה, פתיחה, התחברות, השתחררות או שינוי צורה. אפשר לעבוד עם חפץ, בגד על קולב או פסל קטן. עורכים את הסדרה כך שהמעבר בין הפריימים יוצר נרטיב.

חיבור ל־ SEL: ניהול עצמי והבנת תהליך: שינוי אינו רגע אחד אלא רצף. התלמיד/ה מתכנן/ת שלבים ומחליט/ה מה נשאר קבוע ומה משתנה.

5. פירוק והרכבה של בית / זהות

היצירה

קווין אפל, Bleeding Heart, 2008 ,

לצפייה ביצירה / מקור מקוון

מה רואים / רעיון מרכזי: הבית אצל אפל מפורק למערך של טקסטורות, צבעים וחומרים חזותיים.

הפעולה: אפשרות א': שזירת שני תצלומים לרצועות שתי וערב. אפשרות ב': פירוק של אובייקט בטוח ולא יקר והרכבתו לדימוי חדש באמצעות קשירות, חוטים, סיכות, תפרים או דבקים. התלמידים מתעדים את שלבי העבודה ומנסחים מה, שרד "מן האובייקט המקורי".

חיבור ל- SEL: מסוגלות, פתרון בעיות וקבלת החלטות. התהליך מחייב להגיב לתקלות ולבחור פתרונות חומריים ולא רק רעיוניים.

אפשרות להעמקה: אפשר לחבר לדיון במושגים בית, שייכות, זהות וזיכרון – מבלי לחייב שימוש בסיפור אישי.

6. חומר רך: נחמה מול חנק

היצירה

חנאן אבו חוסיין, My Mother Blanket #2, 2019 ,

לצפייה ביצירה / מקור מקוון

מה רואים / רעיון מרכזי: אצל אבו חוסיין השמיכה, הרקמה והטקסטיל נושאים זיכרון, גוף, בית ויחסים בין־דוריים; מודגש הפוטנציאל הכפול של חומר רך – מנחם ועוטף אך לעיתים גם מגביל.

הפעולה: יוצרים פסל רך או מיצב קטן מחומר טקסטילי ביתי. בוחרים צמד מושגים מנוגד – הגנה/הגבלה, שייכות/זרות, זיכרון/מחיקה, רכות/כובד – ומפתחים באמצעות חיבור, תפירה, מילוי, קיפול או תלייה עבודה שמחזיקה את שני הקטבים יחד.

חיבור ל- SEL: מודעות עצמית וסובלנות למורכבות: היכולת לזהות שמצב, חומר או קשר יכולים לשאת רגשות ומשמעויות סותרות.

היצירה

אולאפור אליאסון2023, The inclusive host ,

לצפייה ביצירה / מקור מקוון

מה רואים / רעיון מרכזי : עבודה קבוצתית במיצב העוסק בהשתקפות, אור ומקום, תוך שימוש בהקרנה, תאורה, אלמנט פיסולי ורדי-מייד. אצל אליאסון אור, צבע, זכויות והשתקפויות משנים את תפיסת החלל.

הפעולה: בקבוצות מתכננים מיצב קטן שבו מקור אור משנה חלל או אובייקט: הקרנה, פנס, נייר שקוף, מראה, צל, פילטר צבעוני או רדי-מייד. מתחילים בשאלה: מה קורה לצופה כשהוא עובר מחושך לאור? מתעדים את המיצב בצילום או וידאו.

חיבור ל- SEL: שיתוף פעולה, תכנון משותף וקבלת החלטות. האור מאפשר לעסוק בתקווה באופן חזותי ולא מילולי, בלי לכפות מסר רגשי אחיד.

רפלקציה קצרה שאפשר לצרף לכל פעילות

- איזו החלטה אמנותית הייתה המשמעותית ביותר עבורי?
- מה השתנה בעבודה במהלך התהליך, ומה גרם לי לשנות כיוון?
- כיצד החומר שבחרתי השפיע על הרעיון?
- איזו פרשנות של תלמיד/ה אחר/ת גרמה לי לראות את העבודה אחרת?
- מה הייתי ממשיך/ה, מפרק/ת או מתקן/ת אילו היה לי עוד זמן?